

Assessing the Awareness of Clinical Students of Patient Rights at Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences:2017

Amin Torabipour: Faculty Member, Department of Health Care Management, School of Health, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran.

Hadis Malekian: B.Sc. Student, Department of Health Care Management, School of Health, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran.

Tahereh Bahmani: B.Sc. Student, Department of Health Care Management, School of Health, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran.

Zahra Rahsepar: B.Sc. Student, Department of Health Care Management, School of Health, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran.

Ahmad Tahmasebi Ghorrabi*: M.Sc. student, Department of Health Care Management, School of Health, Student Research Committee, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran.

Abstract: Increasing students' awareness of and respect to patients' rights is important in improving the quality of care and enhancing patient confidence and satisfaction. The purpose of this study was to determine the level of knowledge of clinical students in patient rights. Hence, in this descriptive cross-sectional study, 300 medicals, nursing and midwifery students were randomly selected from students of Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences in 2017. Data were collected using standard patient rights questionnaire. Then, data were analyzed using descriptive statistics and Spearman, Mann-Whitney and Kruskal-Wallis tests. The mean score of students' knowledge about patient rights was 14.95 ± 2.09 . Moreover, awareness of patient rights was estimated rather in 54.7% of students moderate and 54.3% good. Also the dimensions of access to services and confidentiality had the highest (5.26 ± 0.932) and lowest (0.88 ± 0.32) scores in students' awareness of patient rights, respectively. In addition, there was a statistically significant difference in awareness of patient rights and dimensions of access to services and confidentiality among students in different fields of study, college and educational level ($P < 0.05$). In general, clinical students' knowledge of patient rights was moderate. It is recommended to increase students' awareness of patients' rights by providing necessary training, identifying factors affecting non-compliance with patient rights and supervising compliance with medical staff by professors and therapists.

Keywords: Patient Rights, Clinical, Students, Ahvaz, University of Medical Sciences.

*Corresponding author: M.Sc. student, Department of Health Care Management, School of Health, Student Research Committee, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran.

Email: tahmasbigh.a@ajums.ac.ir

مقدمه

حقوق بیمار، رعایت نیازهای جسمانی، روانی، معنوی و اجتماعی است که به صورت استانداردها، قوانین و مقررات درمانی اجرا می شود و تیم درمان، موظف به اجرا و رعایت آن است. حقوق بیمار از محورهای شاخص در تعریف استانداردها برای اعمال حاکمیت بالینی است (عضدی و همکاران، 1398). مفهوم حقوق بیمار همان انتظاراتی است که فرد بیمار از مؤسسات خدمات درمانی دارد. یعنی هر بیمار، بدون در نظر گرفتن سن، جنس، نژاد و دیگر تفاوت ها، حق آگاهی، احترام، رازداری، حفظ حریم شخصی، دریافت مراقبت و درمان صحیح، محافظت و اعتراض را دارد (محمودی و همکاران، 1396). در سال 1381 منشور حقوق بیمار از سوی وزارت بهداشت به مراکز تابع ارسال و متن پیشنهادی و اصلاح شده منشور حقوق بیمار در سال 1388 به تصویب شورای سیاست گذاری وزارت بهداشت رسید و از سوی وزیر به مراکز مربوط ارسال شد (پارساپور و همکاران، 1388). محورهای پنجگانه این منشور عبارتند از: حق دریافت خدمات مطلوب، حق دریافت اطلاعات مطلوب و کافی، حق انتخاب و تصمیم گیری آزادانه در دریافت خدمات سلامت، حق احترام به حریم خصوصی بیمار و اصل رازداری، و حق اعتراض و دسترسی به نظام کارآمد رسیدگی به شکایت (بوستانی و همکاران، 1391). رعایت حقوق بیمار از مهمترین مؤلفه های ارائه یک مراقبت انسان گرایانه و اخلاقی بوده و کارکنان بهداشتی، درمانی بدون آگاهی از مفاهیم اخلاقی و مضامین مرتبط با آن قادر به ارائه مراقبت با کیفیت متناسب با نیاز بیمار نخواهند بود (محمودی و همکاران، 1396). رعایت حقوق بیمار موجب حفظ، ارتقا و تحکیم رابطه انسانی میان ارائه کنندگان و گیرندگان خدمات سلامت، برقراری روابط عادلانه با بیمار، اصلاح در ارتقای مراقبت بیمار، ایجاد رابطه بر مبنای قانون، رضایتمندی بیماران، تسریع در بهبودی، کاهش دوره بستری و احتمال بازگشت به بیمارستان که خود موجب اثرات مثبت اقتصادی و

اجتماعی است و افزایش کیفیت خدمات می شود (محمودی و همکاران، 1396 و فتاحی و همکاران، 1395). عدم رعایت حقوق بیماران موجب بی اعتمادی نسبت به کادر درمان، عدم رضایت بیماران، اعتراض به مراجع قانونی، به خطر افتادن جان بیمار، افزایش هزینه های مالی و غیر مالی برای بیمار و ارائه دهندگان خدمت، افزایش تنش در محیط های درمانی و اثرات نامطلوب اجتماعی خواهد شد (فتاحی و همکاران، 1395 و اونیکریشنا، 2016 و ابوزینی و همکاران، 2013). برای رعایت هرچه بهتر حقوق بیمار، باید افزایش میزان آگاهی دانشجویان دانشگاه های علوم پزشکی از حقوق بیمار به دلیل نقش قابل توجه شان در زمان مراقبت از بیماران مد نظر قرار گرفته و آموزش های لازم صورت گیرد. در این راستا جهت حفظ احترام بیمار، دانشجویان باید نسبت به رازداری و حفظ اسرار که در حین درمان یا شرکت در فرایند آموزش فاش می گردد، کاملاً حساس باشند (بطحائی و آسایش، 1391). مطالعه مصدق راد (1383) نشان داد که بیماران نسبت به حقوق خود آگاهی نداشته و آگاهی پزشکان از حقوق بیمار در سطح خیلی خوبی بود، ولی در بیمارستان حقوق بیمار در سطح ضعیفی رعایت می شد. ضرورت آشنا نمودن و آموزش بیماران با حقوق خود و اصلاح و ارتقای شرایط رعایت حقوق بیمار در بیمارستان وجود دارد. مطالعه غفاری (1395) نشان داد که با وجود افزایش امکانات و خدمات درمانی نظیر طرح بیمه سلامت همگانی، میزان رضایت بیماران از خدمات درمانی و پرستاری در حد انتظار افزایش نیافته است که دلیل این امر می تواند عدم آگاهی پرستاران از حقوق بیماران، یا در صورت داشتن آگاهی، پایین بودن ناکافی پرستاران به این امر حیاتی باشد. همچنین مطالعات نشان داد که بیماران از حقوق خود در بیمارستان آگاهی ندارند و پرستاران حقوق شان را به قدر کافی رعایت نمی کنند (عضدی و همکاران، 1398). مطالعه بطحائی و آسایش (1391) نشان داد که آگاهی دانشجویان در اکثر حیطه های منشور حقوق بیمار کافی نبوده و این مسئله می تواند

8-15 (آگاهی متوسط) و 15 به بالا (آگاهی خوب) را نشان داد. سؤالات این پرسشنامه از مطالعات انجام شده توسط بوستانی و همکاران (1391)، بطحائی و آسایش (1391)، عرب و زارعی (1388) و کوزو و همکاران (2016) استخراج شد. جهت تأیید روایی محتوایی پرسشنامه، از آرا و نظرات متخصصین رشته‌های علوم پزشکی استفاده شد. بدین صورت که پرسشنامه اولیه در اختیار 10 نفر از اساتید و کارشناسان دانشکده‌های مربوط و بیمارستانها قرار گرفت و محتوای سؤالات مجدداً اصلاح شد. برای سنجش پایایی سؤالات، پرسشنامه در بین 10 درصد از نمونه‌ها (30 دانشجو) توزیع و مجدداً به فاصله یک هفته همان پرسشنامه توسط همان افراد تکمیل شد. پایایی سؤالات پرسشنامه براساس آزمون ضریب همبستگی، 0/75 تعیین شد. پس از اخذ مجوز از مسؤولان دانشگاه و تصویب طرح پژوهشی با کد اخلاق IR.AJUMS.REC.1396.419 جهت تکمیل پرسشنامه ها اقدام شد. جهت تحلیل داده‌ها از آمارهای توصیفی و آزمون‌های ضریب اسپیرمن، من ویتنی و کروسکال والیس در نرم افزار Spss.21 استفاده شد. سطح معنی داری در این مطالعه 0/05 بود.

یافته‌ها

مطالعه حاضر دانشجویان دارای رشته تحصیلی پزشکی (56/7 درصد)، مقطع دکترای حرفه‌ای (46/7 درصد)، متأهل (83/7 درصد) و مرد (35/7 درصد) بیشترین فراوانی را داشتند. همچنین میانگین امتیاز آگاهی دانشجویان از حقوق بیمار $14/95 \pm 2/09$ از 18 امتیاز بود که نشان دهنده سطح آگاهی متوسط (8-15) دانشجویان از حقوق بیمار است. بیشترین امتیاز در ابعاد آگاهی از حقوق بیمار، مربوط به بعد دسترسی به خدمات (5/26 0 ± 932) و کمترین امتیاز مربوط به بعد محرمانگی (0/88 $\pm 0/32$) است. در بررسی وضعیت آگاهی دانشجویان رشته‌های بالینی (پزشکی، پرستاری و مامایی) از حقوق بیمار، 54/7 درصد (164 نفر) از

در نهایت موجب عدم رعایت حقوق بیماران از طرف دانشجویان و در نتیجه نارضایتی آنها شود. ریشه این مسئله را می توان در آموزش‌های دوران دانشجویی جستجو کرد (مقدم و همکاران، 1395). اگرچه تمامی مدیران و کارکنان حوزه سلامت بر آگاهی از مفاد منشور حقوق بیمار در جهت رعایت هر چه بهتر آن اتفاق نظر دارند و در همه کدهای اخلاق پزشکی در این زمینه تأکید شده است، اما نتیجه مطالعات مختلف نشان می دهد که میزان آگاهی از حقوق بیمار و میزان رعایت آن در شرایط مناسبی قرار ندارد (نصیریانی و همکاران، 1381، عرب و زارعی، 1388 و جولایی و همکاران، 1387). لذا با توجه به اهمیت موضوع و تأثیر این مسئله در امر مراقبت‌های درمانی بیماران، این مطالعه با هدف بررسی آگاهی دانشجویان رشته‌های بالینی از حقوق بیمار در دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز انجام شد.

مواد و روش‌ها

مطالعه حاضر از نوع تحلیلی و به صورت مقطعی میان دانشجویان رشته‌های پزشکی، پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز در سال 1396 انجام شد. تعداد 300 دانشجو بر اساس فرمول نمونه گیری کوکران به روش تصادفی طبقه‌ای انتخاب شد. بر اساس تسهیم به نسبت، نسبت نمونه‌ها به کل دانشجویان دانشکده‌ها در نظر گرفته شد. در نهایت، 140 دانشجوی پزشکی، 50 دانشجوی پرستاری، 50 دانشجوی مامایی، 30 رزیدنت و 30 دانشجوی تحصیلات تکمیلی (دانشجویان رشته‌های پرستاری و مامایی) به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه حقوق بیمار بود. این پرسشنامه شامل 18 سؤال و 5 حیطه دسترسی به خدمات، رضایت آگاهانه، آزادی فردی، آگاهی از فرایند درمان و محرمانه بودن اطلاعات بود. جهت ارزیابی برای هر پاسخ درست، یک امتیاز مثبت (سؤالات امتیاز منفی ندارند) در نظر گرفته شد. سپس آگاهی دانشجویان از حقوق بیمار براساس مجموع امتیازات ارزیابی شد. بدین صورت که امتیاز 7-0 (آگاهی ضعیف)،

دانشجویان دارای آگاهی متوسط و 54/3 درصد (136 نفر) دیگر آگاهی خوبی از حقوق بیمار داشتند.

جدول 1. تفاوت میانگین امتیاز آگاهی دانشجویان از حقوق بیمار بر حسب رشته تحصیلی

Table 1. The difference between the average score of students' knowledge of patient rights according to the field of study

P-value	مامایی	پرستاری	پزشکی	ابعاد حقوق بیمار
	میانگین و انحراف معیار	میانگین و انحراف معیار	میانگین و انحراف معیار	
0/014	2/90 ± 1/45	3/11 ± 1/32	3/48 ± 1/24	آزادی فردی
0/199	2/65 ± 0/57	2/68 0±/52	2/77 ± 0/45	رضایت آگاهانه
0/002	5/14 ± 0/89	4/98 ± 1/08	5/41 ± 0/85	دسترسى به خدمات
0/067	2/92 ± 0/27	2/74 ± 0/53	2/76 ± 0/51	فرایند درمان
0/38	0/90 ± 0/29	0/83 ± 0/37	0/89 ± 0/3	محرمانگی
0/001	14/52 ± 2/22	14/37 ± 2/06	15/32 ± 1/98	میانگین امتیاز کل

تحصیلی مختلف دارای تفاوت آماری معنا داری بود

(P<0/05).

همچنین مطابق با یافته‌ها، دانشجویان دانشکده پزشکی بیشترین امتیاز آگاهی از حقوق بیمار (15/32 ± 1/98) و دانشجویان دانشکده پرستاری- مامایی کمترین امتیاز (14/44 ± 2/13) را داشتند. به جز بعد فرایند درمان که دانشجویان دانشکده پرستاری- مامایی بالاترین امتیاز را دارند، در ابعاد دیگر آگاهی از حقوق بیمار دانشجویان دانشکده پزشکی بیشترین امتیاز را داشتند. آگاهی از حقوق بیمار و ابعاد آزادی فردی و دسترسى به خدمات آن، میان دانشجویان دختر و پسر در دانشکده‌ها دارای تفاوت آماری معنا داری بود (P<0/05).

بر اساس داده‌های جدول 1، دانشجویان رشته پزشکی بیشترین امتیاز آگاهی از حقوق بیمار (15/32 ± 1/98) و دانشجویان رشته پرستاری کمترین امتیاز (14/37 ± 2/06) را داشتند. به جز بعد فرایند درمان و محرمانگی که دانشجویان رشته مامایی بالاترین امتیاز را دارند، در ابعاد دیگر آگاهی از حقوق بیمار دانشجویان رشته پزشکی بیشترین امتیاز را داشتند. در هر سه رشته، ابعاد دسترسى به خدمات، بیشترین امتیاز و بعد محرمانگی کمترین امتیاز را در آگاهی دانشجویان از حقوق بیمار داشتند. آگاهی از حقوق بیمار و ابعاد آزادی فردی و دسترسى به خدمات آن میان دانشجویان دختر و پسر در رشته‌های

جدول 2. آگاهی دانشجویان از حقوق بیمار بر حسب مقطع تحصیلی

Table 2. Students' awareness of patient rights according to degree

P-value	رزیدنتی	دکتری تخصصی	دکتری حرفه ای	کارشناسی ارشد	کارشناسی	ابعاد حقوق بیمار
	میانگین و انحراف معیار	میانگین و انحراف معیار	میانگین و انحراف معیار	میانگین و انحراف معیار	میانگین و انحراف معیار	
0/001	3/86 ± 0/97	4/27 ± 1/27	3/40 ± 1/28	3/63 ± 1/3	2/76 ± 1/31	آزادی فردی
0/092	2/83 ± 0/37	2/63 ± 0/67	2/76 ± 0/47	2/89 ± 0/31	2/63 ± 0/56	رضایت آگاهانه
0/006	5/46 ± 0/86	5/18 ± 1/47	5/40 ± 0/85	5/31 ± 0/67	5/1 ± 0/98	دسترسى به خدمات
0/546	2/76 ± 0/5	2/63 ± 0/67	2/76 ± 0/51	2/78 ± 0/53	2/86 ± 0/37	فرایند درمان
0/852	0/93 ± 0/25	0/90 ± 0/3	0/88 ± 0/31	0/89 ± 0/31	0/86 ± 0/34	محرمانگی
0/001	15/80 ± 1/66	15/63 ± 2/87	15/22 ± 2/03	15/52 ± 1/5	14/21 ± 2/05	میانگین امتیاز کل

سطح آگاهی ضعیف، 90 درصد از سطح آگاهی متوسط و 4/1 درصد از سطح آگاهی خوب نسبت به منشور حقوق بیمار برخوردار بودند. در مطالعه بطحائی و آسایش (1391) نیز 32/3 درصد از سطح آگاهی متوسط و 41/2 درصد از سطح آگاهی خوب نسبت به مفاد منشور حقوق بیمار برخوردار بودند. دانیوتی و همکاران (2006) در لیتوانی نشان دادند، آگاهی کادر درمان از حق بیمار برای رضایت آگاهانه در سطح متوسط بوده است. نتایج این پژوهش نیز مانند نتایج پژوهش‌های ذکر شده، بیانگر آگاهی مطلوب دانشجویان از حقوق بیمار است. به نظر می‌رسد آموزش صحیح، حضور در محیط‌های درمانی و نظارت بر کار دانشجویان از سوی مربیان و اساتید، دلیل آگاهی مطلوب دانشجویان از حقوق بیمار است. همچنین دلیل آگاهی بیشتر دانشجویان رشته پزشکی از حقوق بیمار، به علت آموزش، تجربه و مدت زمان بیشتر در ارتباط مستقیم با بیماران است (رنجبر و همکاران، 1389). در مطالعه حاضر بیشترین امتیاز در ابعاد آگاهی از حقوق بیمار، مربوط به بعد دسترسی به خدمات (5/26 ± 0/932) و کمترین امتیاز مربوط به بعد محرمانگی (0/88 ± 0/32) بود. مطالعه وجدانی و همکاران (1393) نشان داد، در زمینه میزان آگاهی دانشجویان از حقوق بیمار در هر یک از پنج حیطه اصلی، بیشترین آگاهی مربوط به حیطه دسترسی به خدمات و کمترین آگاهی مربوط به آزادی فردی بود. همچنین پژوهش خدامرادی و همکاران (1389) نشان داد، 68/4 درصد از دانشجویان دارای آگاهی خوبی در حیطه دسترسی به خدمات بودند. نتایج این مطالعات مؤید نتیجه مطالعه حاضر بود. مطالعه رنجبر و همکاران (1389) نیز نشان داد، بیشترین آگاهی دانشجویان در حیطه حق آزادی فردی و کمترین آگاهی آنها در حیطه دسترسی به خدمات درمانی بود. به نظر می‌رسد دلیل عدم همسویی ناشی از تفاوت در محیط مطالعه است. همچنین مطالعه‌ای در کانادا نشان داد که 84 درصد کارکنان واحدهای پزشکی از الزام محرمانه بودن اطلاعات و حفظ حریم شخصی بیماران آگاهی نداشتند. نتایج این مطالعات مشابه با نتیجه مطالعه حاضر بود. برای حفظ احترام بیمار، دانشجویان باید نسبت به

مطابق داده‌های جدول 2، دانشجویان مقطع کارشناسی کمترین امتیاز (14/21 ± 2/05) و مقطع رزیدنتی بیشترین امتیاز (15/80 ± 1/66) را در آگاهی از حقوق بیمار داشتند. بیشترین امتیاز در ابعاد آزادی فردی، رضایت آگاهانه، دسترسی به خدمات، فرآیند درمان و محرمانگی حقوق بیمار را به ترتیب دانشجویان مقطع دکتری تخصصی (4/27 ± 1/27)، کارشناسی ارشد (2/89 ± 0/31)، رزیدنتی (5/46 ± 0/86)، کارشناسی (2/86 ± 0/37) و رزیدنتی (0/93 ± 0/25) داشتند.

به جز بعد فرایند درمان که دانشجویان مقطع دکتری تخصصی کمترین امتیاز (2/63 ± 0/67) را داشت، در ابعاد دیگر آگاهی از حقوق بیمار دانشجویان کارشناسی کمترین امتیاز را داشتند. آگاهی از حقوق بیمار و ابعاد آزادی فردی و دسترسی به خدمات، میان دانشجویان دختر و پسر در مقاطع تحصیلی مختلف دارای تفاوت آماری معناداری بود (P < 0/05) (جدول 4). لازم به ذکر است آگاهی از حقوق بیمار برای دانشجویان متأهل و غیرمتأهل و جنسیت دختر و پسر، تفاوت آماری معناداری نداشت (P > 0/05).

بحث و نتیجه گیری

رعایت حقوق بیماران از مهمترین مؤلفه‌های ارائه مراقبت انسان‌گرایانه و اخلاقی است (احسانی و همکاران، 1391). بخش عمده‌ای از رضایت‌مندی بیماران، مربوط به رعایت حقوق آنان توسط کارکنان مراکز درمانی و کمک به آنان برای برآورده ساختن نیازهایشان می‌شود. با رعایت و احترام به حقوق بیماران، می‌توان مراقبت‌های مؤثرتری را به عمل آورد (مصدق راد و عسری، 1383). این مطالعه با هدف تعیین میزان آگاهی دانشجویان رشته‌های بالینی در خصوص حقوق بیمار در دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز انجام شد. آگاهی 54/7 درصد از دانشجویان در زمینه حقوق بیمار متوسط و 54/3 درصد دیگر خوب ارزیابی شد. میانگین امتیاز آگاهی دانشجویان از حقوق بیمار 14/95 ± 2/09 (متوسط) بود. مطالعه وجدانی و همکاران (1393) نشان داد، 8/5 درصد از دانشجویان از

توجه با نتایج مطالعه حاضر و مطالعات مشابه، پیشنهاد می‌شود جهت افزایش آگاهی دانشجویان از حقوق بیمار عوامل و مواردی همچون شناسایی عوامل تسهیل کننده جهت آموزش مؤثر حقوق بیمار، افزایش آگاهی بیماران از حقوق خود، نصب راهنمای منشور حقوق بیمار در بخش‌های درمانی، توانمندسازی سیستم اجرایی و مدیریتی (فتاحی و همکاران، 1395)، نظارت مداوم اساتید و مربیان بر کار دانشجویان هنگام مداخلات درمانی و حضور در محیط درمانی و تأکید بر مباحث حقوق بیمار در دروس دانشجویان در دستور کار قرار گیرد.

References

- Abou Zeina HA, El Nouman AA, Zayed MA, Hifnawy T, Shabrawy EM, Tahlawy E** 2013, Patients' rights: A hospital survey in south Egypt, *Journal of Empirical Research on Human Research Ethics July*, Vol.8, No.3, Pp. 46-52.
- Arab M, Asghar Zarei** 2009, Patient rights: knowledge of managers of private hospitals, *Payesh*, Vol.8, No.1, Pp.25-30. [In Persian]
- Azodi F, Mousavinasab M, Davani N, Mirzaei P, Jahanpour F** 2019, Attitudes of First and Last Year Medical Students about Respecting Patients' Rights in Hospitals of Bushehr University of Medical Sciences; A Comparative Study, *Ijme*, Vol.12, No.1, Pp.46-57. [In Persian]
- Bathaei S A, Asayesh H** 2012, Medical Students' Awareness of Patients' Rights in Qom University of Medical Sciences and Health Services (2010). *Iranian Journal of Medical Education*, Vol.12 No.5, Pp.347-355. [In Persian]
- Bostani Khalesi Z, Masole S, Abedinzade M** 2012, Evaluation of The Patients, Doctors and Nurses View Points About Patient Bill of Rights in Rasht Public Hospitals, *Iranian J Med Law*, Vol.2, No.2, Pp.91-95. [In Persian]
- Ducinskiene D, Vladickiene J, Kalediene R, Haapala I** 2006, Awareness and practice of patient's rights law in Lithuania, *BMC international health and human rights*, Vol.6, No.1, Pp.1-10.

حفظ اسراری که در حین درمان یا شرکت در فرایند آموزش فاش می‌شود، کاملاً حساس باشند و بدون رضایت آگاهانه و کتبی بیماران، حق انجام معاینات بالینی و حتی آموزشی را ندارند (لاریجانی و همکاران، 1385). در این مطالعه به طور کلی آگاهی از حقوق بیمار و ابعاد دسترسی به خدمات و محرمانگی آن در دانشجویان، بین رشته تحصیلی، دانشکده و مقاطع تحصیلی مختلف دارای تفاوت آماری معناداری بود. با این وجود میان وضعیت تأهل و جنسیت با آگاهی از حقوق بیمار نیز در دانشجویان تفاوت آماری معناداری مشاهده نشد. مطالعه عضدی و همکاران (1398) نشان داد، میان ویژگی‌های سن، جنس و وضعیت تأهل با آگاهی از حقوق بیمار تفاوت معناداری مشاهده نشده است. در مطالعه بطحایی و آسایش (1391) نیز مانند این مطالعه میان جنس و آگاهی از حقوق بیمار تفاوت معناداری مشاهده نشد. در مطالعه رویین تن و همکاران (1397) نیز میان جنسیت با آگاهی از حقوق بیمار تفاوت آماری معناداری مشاهده نشد. بر خلاف مطالعات قبلی در مطالعه‌ای که توسط رنجبر و همکاران (1389) انجام شد بین میزان آگاهی دانشجویان از منشور حقوق بیمار و متغیرهای سن، جنس، مقطع تحصیلی و رشته تحصیلی، تفاوت آماری معناداری مشاهده شد. در مطالعه حاضر نیز بین متغیرهای رشته و مقطع تحصیلی با فراوانی سطوح آگاهی، تفاوت معناداری وجود داشت. با این وجود بین متغیر جنس و فراوانی سطوح آگاهی، تفاوت معناداری دیده نشد. همچنین در برخی مطالعات عواملی مانند افزایش سن، سابقه کاری و تحصیلات در بهبود نگرش دانشجویان و دیگر اعضای کادر درمان به رعایت حقوق بیماران مؤثر بوده است (عضدی و همکاران، 1398). با توجه به اینکه شیوه‌های جدید مراقبت‌های درمانی فقط با مشارکت بیمار و کادر درمان می‌واند مؤثر واقع شود، آگاهی کادر درمان از حقوق بیمار موجب سرعت بهبود بیمار، ارتقای مراقبت و رضایت وی می‌شوند (وجدانی و همکاران، 1393). توصیه می‌شود در حیطه‌های که دانشجویان از سطح آگاهی خوبی برخوردار نیستند، دانش آنها افزایش یابد و آموزش‌ها منطبق بر منشور حقوق بیمار و متناسب با رشته و مقطع تحصیلی باشد. با

- respecting it from the perspective of patients and nurses: A study of limited surgical centers in Kerman city, 2013, *Bioethics Journal*, Vol.4, No.11, Pp.31-56. [In Persian]
- Mohammadi S**, Borhani F, Roshanzadeh M 2017, Moral distress and Nurse's Attitude toward Patients' Rights, *Med Ethics J*, Vol.11, No.42, Pp.69-78.[In Persian]
- Mossadegh Rad A M**, Esna Ashari P 2004, Patients and Physicians awareness of patients' rights and its implementation at Beheshti hospital in Isfahan, *Iranian Journal of Medical Education*, Vol.4, No.1, Pp.45-54.[In Persian]
- Nasiriany KH**, Salemi, S, Salman Yazdy, N, Hosseini, F 2002, HOW NURSES RESPECT PATIENT'S RIGHTS, *IJN*, Vol.15, No.32 and 33, Pp.8-14.[In Persian]
- Parsapour, A**, Mohammad, K, Afzali, HM, Alaedini, F, Larijani, B 2009, The necessity of observing patients' right: surveying patients', physicians' and nurses' attitudes around it, *Ijme*, Vol.2, No.4, Pp.79-90. [In Persian]
- Ranjbar M**, Zargar, AS, Dehghani, A 2010, Students' awareness of clinical training of patients' rights in teaching hospitals-Yazd, *Iranian Journal of Medical Ethics and History of Medicine*, Vol.3, No.5 and 1, Pp.51-60. [In Persian]
- ROOEINTAN M**, HAGHIGHI S, SAKIMALEHI E 2018, Assess the Educational Needs of Nurses to Patient's Charter of Rights in Ahwaz Teaching Hospitals (1392-93), *Zanko J Med Sci*, Vol.19, No.61, Pp.85-94.[In Persian]
- Unnikrishnan B**, Trivedi D, Kanchan T, Rekha T, Mithra P, Kumar N, Kulkarni V, Holla R and Talish M, 2017, Patients' awareness about their rights: A study from coastal south India, *Science and engineering ethics*, Vol.23, No.1, pp.203-214.
- Vejdani M**, Foji S, Babaei Heydarabadi A, Haghighi Sani N, Pourtaieb A, Imanzad M, et al 2014, Clinical training students' awareness from patients' rights in Welfare and Rehabilitation Sciences University, Tehran (2013-14), *Medical Ethic Journal*, Vol. 9, No.33, Pp.143-166.[in Persian]
- Ehsani KohiKhayli R**, Mohammad Nejadi A, Salari A, Shariat A, Shamsi A 2012, The Evaluation of educational needs of female nurses from patient rights, *Medicaethicsjournal*, Vol.6, No.21, Pp.25-38.[In Persian]
- Fattahi marangaloo M**, koohkalani L, Feyzipour H, Mojarrab R, Rayi F, Javidmanesh F 2016, EVALUATION OF THE PATIENTS RIGHTS FASILITATOR FACTORS, WITH AN EMPHASIZE ON THE CHARTER OF PATIENTS' RIGHTS (A CASE STUDY OF NURSES' ATTITUDES IN PUBLIC HOSPITALS OF URMIA), *J Urmia Nurs Midwifery Fac*, Vol.14, No.8, Pp.692-701. [In Persian]
- Ghaffari M**, 2016, The Relationship Moral Intelligence and Altruism with Nurses Attitude to the Rights of Patients, *J Nurs Educ*, Vol. 5, No.2, Pp.49-56. [In Persian]
- Joolae S**, Tschudin V, Nikbakht-Nasrabadi A, Parsa-Yekta Z 2008, Factors affecting patients right practice: the lived experiences of Iranian nurses and physicians, *Int Nurs Rev*, Vol.55, No.1, Pp.55-61.[In Persian]
- Khodamoradi K**, Akbari SA, Jalali S, Mobini N 2010, Awarenessof undergraduate and graduate students from patient's rights, *Med Ethics J*, Vol.4, No.3, Pp.36-42.[In Persian]
- Kuzu N**, Ergin A, Zencir M 2006, Patients' awareness of their rights in a developing country, *Public Health*, Vol. 120, No.4, Pp.290-296.
- Larijani B**, Fard SG, Zahedi F 2006, Ethical considerations in medical education, *Iranian Journal of Diabetes and Lipid Disorders*, Vol.4, No.1, Pp.105-109. [In Persian]
- Mahmoodi A**, khani L, Ghaffari M 2017. The Relationship of empathy and Spiritual Intelligence with nurses Attitude toward Patient's Right: The mediating role of social responsibility, *JNE*, Vol.6 No.2, Pp.49-56. [In Persian]
- Moghaddam MN**, Amiresmaeili M, Ghorbaninia R, Sharifi T, Tabatabaie SS 2016, Awareness of Patients' rights charter and

مجله‌ی توسعه‌ی آموزش جندی‌شاپور
فصلنامه‌ی مرکز مطالعات و توسعه‌ی آموزش علوم پزشکی
سال یازدهم، شماره 4، زمستان 99

بررسی آگاهی دانشجویان رشته‌های بالینی دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز از حقوق بیمار در سال 1396

امین ترابی پور: عضو هیات علمی، گروه مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز، اهواز، ایران.
حدیث ملکیان: فارغ‌التحصیل کارشناسی مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، گروه مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز، اهواز، ایران.
طاهره بهمنی: فارغ‌التحصیل کارشناسی مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، گروه مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز، اهواز، ایران.
زهرا رهسپار: فارغ‌التحصیل کارشناسی مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، گروه مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز، اهواز، ایران.
احمد طهماسبی قرابی*: فارغ‌التحصیل کارشناسی ارشد مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، گروه مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، دانشکده بهداشت، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز، اهواز، ایران.

چکیده: افزایش آگاهی دانشجویان از حقوق بیمار و رعایت آن، در ارتقای کیفیت مراقبت‌ها و افزایش اعتماد و رضایت بیماران دارای اهمیت است. مطالعه حاضر با هدف تعیین میزان آگاهی دانشجویان رشته‌های بالینی دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز از حقوق بیمار انجام شد. در این مطالعه توصیفی - مقطعی، 300 دانشجوی پزشکی، پرستاری و مامایی به صورت تصادفی طبقه‌ای از بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز در سال 1396 انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه استاندارد حقوق بیمار بود. داده‌ها از طریق آمارتوصیفی و آزمون‌های اسپیرمن، من‌ویتنی و کروسکال والیس در نرم افزار Spss.21 تحلیل شد. میانگین امتیاز آگاهی دانشجویان از حقوق بیمار $14/95 \pm 2/09$ بود. آگاهی از حقوق بیمار در 54/7 درصد دانشجویان، متوسط و 54/3 درصد دیگر خوب ارزیابی شد. همچنین ابعاد دسترسی به خدمات و محرمانگی به ترتیب بیشترین ($5/26 \pm 0/932$) و کمترین ($0/88 \pm 0/32$) امتیاز را در آگاهی دانشجویان از حقوق بیمار داشتند. آگاهی از حقوق بیمار و ابعاد دسترسی به خدمات و محرمانگی آن در دانشجویان در رشته تحصیلی، دانشکده و مقطع تحصیلی مختلف دارای تفاوت آماری معنا داری بود ($P < 0/05$). به طور کلی میزان آگاه دانشجویان بالینی از حقوق بیمار، در حد متوسط بود. پیشنهاد می‌شود با آموزش‌های لازم، شناسایی عوامل مؤثر بر عدم رعایت حقوق بیمار و نظارت بر رعایت حقوق بیمار توسط کادر درمان و اساتید، آگاهی دانشجویان از حقوق بیماران را افزایش داد.

واژگان کلیدی: حقوق بیمار، بالینی، دانشجویان، دانشگاه علوم پزشکی، اهواز.

***نویسنده مسؤول:** فارغ‌التحصیل کارشناسی ارشد مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، گروه مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، دانشکده بهداشت، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور اهواز، اهواز، ایران.

Email: tahmasbigh.a@ajums.ac.ir